

Oddziaływanie temperaturą na płyty obudowy ściennej

Mgr inż. Anna Szymczak-Graczyk, Uniwersytet Przyrodniczy, Poznań, Wydział Melioracji i Inżynierii Środowiska, Katedra Mechaniki Budowli i Budownictwa Rolniczego

1. Wprowadzenie

Wiele obiektów budowlanych narażonych jest na oddziaływanie termiczne. Według PN-EN 1991-1-5:2005 „Eurokod 1, Oddziaływanie na konstrukcję, Część 1–5: Oddziaływanie ogólne, oddziaływanie termiczne” konstrukcje, które stykają się z gazami, cieczami lub materiałami o różnej temperaturze należy obliczać z uwzględnieniem klimatycznych oddziaływań termicznych spowodowanych zmianami temperatury powietrza w cieniu i promieniowania słonecznego oraz rozkładu temperatury powstałego w warunkach normalnego i wyjątkowego sposobu użytkowania obiektu, jak również efektów wynikających z wzajemnego oddziaływania między konstrukcją a znajdującą się w niej zawartością podczas zmian temperatury. Oddziaływanie termiczne należy klasyfikować jako zmienne o charakterze pośrednim oraz należy określać je dla każdej sytuacji obliczeniowej.

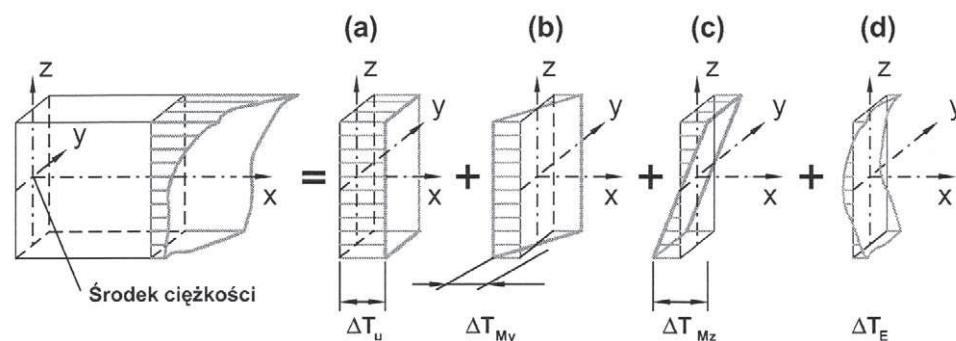
Na podstawie normy PN-EN 1991-1-5:2005, na rysunku 1 przedstawiono składowe rozkłady temperatury.

Rozkład temperatury w przekroju poprzecznym pojedynczego elementu konstrukcji można rozdzielić na cztery podstawowe składowe, które pokazano na rysunku 1. Pierwszą z nich jest składowa równomierna temperatura oznaczona na rysunku 1a jako ΔT_u , będąca temperaturą w środku ciężkości przekroju. Drugą jest składowa liniowo zmienna różnicy temperatury względem osi z-z oznaczona na rysunku 1b jako ΔT_{My} , będąca różnicą temperatury na przeciwległych krawędziach przekroju wzdłuż osi y-y. Trzecia to składowa liniowo zmienna różnicy temperatury względem osi y-y oznaczona

na rysunku 1c jako ΔT_{Mz} , będąca różnicą temperatury na przeciwległych krawędziach przekroju wzdłuż osi z-z oraz czwarta będąca składową nieliniowo zmiennej różnicy temperatury oznaczona na rysunku 1d jako ΔT_E , wywołująca powstawanie naprężeń samorównoważących się, które nie powodują dodatkowego obciążenia elementu.

2. Charakterystyka obiektu, opis uszkodzeń

W niniejszym artykule odniesiono się do konkretnego przypadku obciążenia temperaturą elementów obudowy ściennej hali magazynowej. Obliczono składową równomierną temperaturę, która jest stała na wysokości przekroju poprzecznego oraz powoduje rozszerzanie i skracanie się konstrukcji lub jej elementów. Omawiana w artykule hala znajduje się w Wielkopolsce w okolicach Poznania. Konstrukcję hali stanowią słupy żelbetowe oraz stalowe wraz ze stalową konstrukcją kratownicową dachu. Obudowę stanowią poziome płyty warstwowe ścienne Arctherm 1003B o grubości 60 mm, z widocznym mocowaniem, z rdzeniem ze sztywnej pianki poliuretanowej w okładzinach z blachy stalowej o szerokości 1000 mm. Kolor płyt elewacyjnych zaprojektowano jako niebieski, który zgodnie z paletą kolorystyczną opisano jako kolor RAL 5012. Płyty obudowy o długości 6 m zamocowane zostały w układzie dwuprzęsłowym, co 3 m. Na ścianie elewacji południowej podczas niespełna dwuletniej eksploatacji obiektu nastąpiły uszkodzenia płyt obudowy. Przedstawione na zdjęciach uszkodzenia obejmują występowanie pęcherzy, przełamań i wgnieceń.

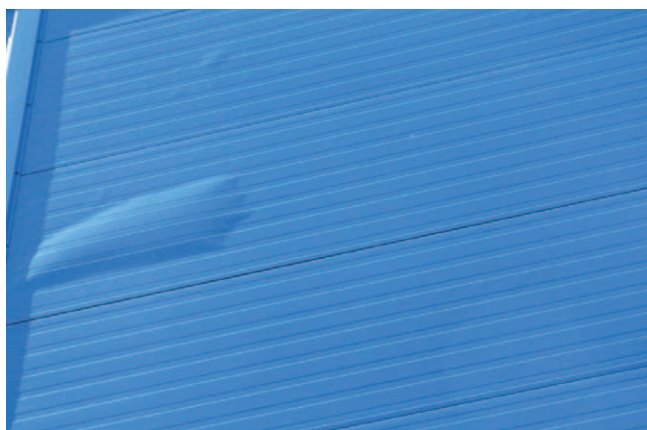
Rys. 1.
Schematyczne przedstawienie składowych rozkładów temperatury według PN-EN 1991-1-5:2005

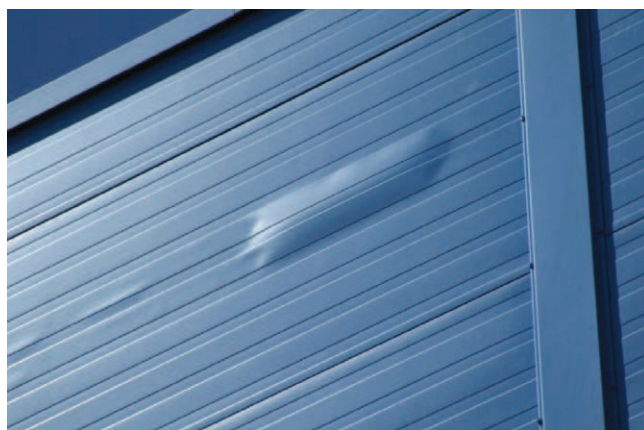
Rys. 2. Uszkodzenia płyty obudowy

Rys. 3. Uszkodzenia płyty obudowy

Rys. 4. Uszkodzenia płyty obudowy

Rys. 5. Uszkodzenia płyty obudowy

3. Oddziaływanie termiczne, składowa równomierna temperatura

W artykule odniesiono się do uszkodzeń w postaci pęcherzy powstałych na skutek oddziaływania temperaturą. Próbując określić, jaka była przyczyna wystąpienia pęcherzy na okładzinie płyt, wyliczono składową równomierną temperaturę elementu konstrukcji ΔT_U . Przyjmuje się ją według wzoru:

$$\Delta T_U = T - T_0 \quad (1)$$

gdzie:

T – średnia temperatura elementu konstrukcji wywołana temperaturami naturalnymi w sezonie zimowym lub letnim i temperaturami wynikającymi z eksploatacji obiektu,

T_0 – temperatura początkowa elementu.

Wartość temperatury początkowej T_0 na terenie Polski według PN-EN 1991-1-5:2005 wraz ze zmianą PN-EN 1991-1-5:2005/AC należy przyjmować $T_0 = +10^\circ\text{C}$, załącznik krajowy do normy PN-EN 1991-1-5:2005/NA podaje wartość $T_0 = +8^\circ\text{C}$. Zaleca się, aby temperatura początkowa była przyjmowana jako temperatura ele-

mentu konstrukcji w odpowiednim stanie ograniczenia swobody odkształceń.

Wielkość temperatury T należy określać jako temperaturę elementu konstrukcji w środku ciężkości przekroju dla pory letniej i zimowej na podstawie rozkładu temperatury. W przypadku elementu warstwowego jest ona średnią temperaturą poszczególnej warstwy. Jeżeli analizowane są elementy tylko jednej warstwy i gdy warunki środowiskowe po obu stronach są podobne, to T może być określane w sposób przybliżony jako wartość średnia z wewnętrznej (T_{in}) i zewnętrznej (T_{out}) temperatury środowiska. Temperaturę środowiska wewnętrznego T_{in} podano według PN-EN 1991-1-5:2005 w tabeli 1.

Tabela 1. Zalecane temperatury środowiska wewnętrznego T_{in} według PN-EN 1991-1-5:2005

Pora roku	Temperatura T_{in}
Lato	T_1^*
Zima	T_2^*

*Wartości T_1 i T_2 mogą być określone w załączniku krajowym. Jeśli dane są niedostępne, to zaleca się stosowanie wartości $T_1 = 20^\circ\text{C}$ i $T_2 = 25^\circ\text{C}$.

Temperatura środowiska zewnętrznego T_{out} powinna być określona inaczej dla części obiektu powyżej powierzchni terenu oraz dla części podziemnych. W sezonie letnim temperatura T_{out} zależy od współczynnika absorpcji powierzchni i od usytuowania powierzchni. Wartości maksymalne są zwykle osiągnięte na powierzchniach usytuowanych od strony zachodniej, południowo-zachodniej oraz na powierzchniach poziomych. Minimalne temperatury o wartości około połowy temperatury maksymalnej osiągnięte są zwykle na powierzchniach usytuowanych od strony północnej. Norma PN-EN 1991-1-5:2005 dopuszcza możliwość stosowania danych z załącznika krajowego, jeśli w normie europejskiej brak jest danych dla regionu położonego między równoleżnikami 45°N i 55°N, w tym na terenie Polski. W tabeli 2 podano zalecaną temperaturę T_{out} dla budowli usytuowanych powyżej powierzchni terenu.

Tabela 2. Zalecane temperatury T_{out} dla budowli usytuowanych powyżej powierzchni terenu według PN-EN 1991-1-5:2005

Pora roku	Uwzględniony czynnik		Temperatura T_{out} [°C]
Lato	względny współczynnik absorpcji zależny od koloru powierzchni	0,5 – powierzchnia jasna, lśniąca	$T_{max} + T_3$
		0,7 – powierzchnia kolorowa, lśniąca	$T_{max} + T_4$
		0,9 – powierzchnia ciemna	$T_{max} + T_5$
Zima			T_{min}

Wartości maksymalnej temperatury powietrza w cieniu T_{max} , minimalnej temperatury powietrza w cieniu T_{min} , oraz efekty promieniowania słonecznego T_4 , T_3 , T_5 mogą być określone w załączniku krajowym. Jeżeli brak jest danych dla regionu położonego między równoleżnikami 45° N i 55° N, w tym na terenie Polski, to zaleca się stosowanie wartości:

Dla elementów konstrukcji o powierzchni usytuowanej od strony północno-wschodniej,

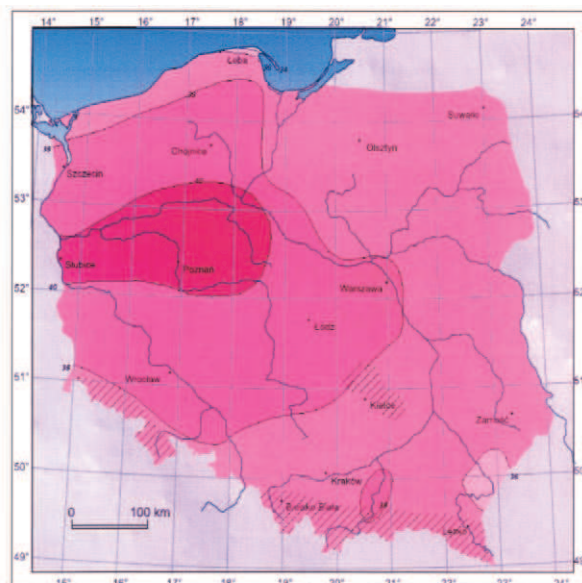
$$T_3 = 0^{\circ}\text{C}, T_4 = +2^{\circ}\text{C}, T_5 = +4^{\circ}\text{C}.$$

Dla elementów konstrukcji o powierzchni usytuowanej od strony południowo-zachodniej lub położonych poziomo,

$$T_3 = +18^{\circ}\text{C}, T_4 = +30^{\circ}\text{C}, T_5 = +42^{\circ}\text{C}.$$

4. Obliczenia

Dla omawianej hali przyjęto następujące założenia. Temperaturę początkową przyjęto $T_0 = +8^{\circ}\text{C}$. Wielkość temperatury T przyjęto jako wartość średnią z wewnętrznej T_{in} i zewnętrznej T_{out} temperatury środowiska, gdzie T_{in} zgodnie z tabelą nr 1 dla pory letniej wynosi $T_{in} = +20^{\circ}\text{C}$. Natomiast T_{out} zgodnie z tabelą 2 oraz

Rys. 6. Rozkład temperatury T_{max} na terenie Polski według PN-EN 1991-1-5:2005/NA

przy założeniu, że powierzchnia elewacji jest kolorowa oraz lśniąca przyjęto $T_{out} = T_{max} + T_4$. Rozkład temperatury T_{max} na terenie Polski umieszczony jest w formie mapy w załączniku krajowym do normy PN-EN 1991-1-5:2005/NA wrzesień 2010. Z zamieszczonej mapy dla okolic Poznania odczytano $T_{max} = +40^{\circ}\text{C}$.

Zatem $T_{out} = 40^{\circ}\text{C} + 30^{\circ}\text{C} = 70^{\circ}\text{C}$ oraz $T = (T_{in} + T_{out})/2 = (20 + 70)/2 = 45^{\circ}\text{C}$.

Składowa równomierna temperatury elementu konstrukcji wynosi:

$$\Delta T_U = 45^{\circ}\text{C} - 8^{\circ}\text{C} = 37^{\circ}\text{C}$$

Obliczona dla omawianej hali wartość temperatury spowoduje wydłużenie okładziny płyty o wartość wyznaczoną ze wzoru:

$$\Delta l = \alpha_t \cdot l \cdot \Delta T_U$$

gdzie:

Δl – wydłużenie elementu,

α_t – współczynnik rozszerzalności termicznej (dla stali $\alpha_t = 12 \cdot 10^{-6}/^{\circ}\text{C}$),

l – długość elementu,

ΔT_U – wyliczona składowa równomierna temperatury.

Zatem wielkość wydłużenia dla płyt obudowy o długości 6 m wynosi:

$$\Delta l = \alpha_t \cdot l \cdot \Delta T_U = 12 \cdot 10^{-6} \cdot 6000 \cdot 37 = 2,66 \text{ mm}$$

5. Podsumowanie

Występujące uszkodzenia płyt nie powodowały zagrożenia bezpieczeństwa użytkownika obiektu. Stany granicz-

Rys. 7. Ściana budynku po wymianie płyt

ne nośności i użyteczności nie zostały przekroczone. Występowanie uszkodzeń nie wpływało na funkcjonowanie obiektu. Jednakże wydłużenie termiczne płyt obudowy spowodowało powstanie pęcherzy i wyrzuteń. Po niespełna dwóch latach eksploatacji oczekiwany przez właściciela długotrwały efekt estetyczny nie był spełniony. Wobec dużej ilości uszkodzonych płyt ściennych, właściciel obiektu zgodnie z posiadaną gwarancją uzyskał od wykonawcy wymianę uszkodzonych płyt na nowe. Z pewnością wpływ na uszkodze-

nia miał kolor elewacji pochłaniający promieniowanie słoneczne oraz schemat statyczny płyty, przyjęty jako dwuprzęsłowy. W ramach gwarancji dokonano wymiany uszkodzonych płyt. Dokonano zmiany schematu statycznego na płyty jednoprzęsłowe, swobodnie podparte o długości 3 m, zapewniając tym samym swobodę odkształceń i przemieszczeń. Na rysunku 7 pokazano ścianę budynku po wymianie płyt.

Oddziaływanie termiczne spowodowane klimatycznymi zmianami temperatury jest obciążeniem występującym podczas całego okresu użytkowania obiektów. Zgodnie z normą PN-EN 1991-1-5:2005 „Eurokod 1, Oddziaływanie na konstrukcję, Część 1-5: Oddziaływanie ogólne, oddziaływanie termiczne” obciążenie pochodzenia klimatycznego należy stosować do wszelkich budowli lądowych i wodnych, dla których uwzględnienie obciążenia temperaturą jest niezbędne. Nie można bagatelizować oddziaływania temperaturą zarówno dla elementów konstrukcji, jak i obudowy. Należy wykonać sprawdzenie czy przemieszczenia termiczne nie spowodują powstania dodatkowych sił wewnętrznych powodujących przekroczenie nośności elementów konstrukcji oraz czy zapewniona jest swoboda przemieszczeń w wyniku zastosowania dylatacji lub przyjęcia odpowiedniego układu statycznego.

XXI Ogólnopolska Interdyscyplinarna Konferencja Naukowo-Techniczna „EKOLOGIA A BUDOWNICTWO”

10–12 października 2013 r., Bielsko-Biała

Zakres tematyczny Konferencji obejmuje tematykę ekologii i zrównoważonego rozwoju budownictwa, w tym m.in.:

- problemy ochrony środowiska i zrównoważonego rozwoju w Unii Europejskiej,
- zadania administracji państwowej i samorządowej oraz uczestników procesu budowlanego w ochronie środowiska,
- proekologiczne materiały i wyroby budowlane – materiały odnawialne, recykling i wykorzystanie odpadów,
- skutki techniczne, ekonomiczne i społeczne skażenia obiektów budowlanych i sposoby ich neutralizacji,
- ekologia terenów zurbanizowanych, aspekty społeczne i psychologiczne,
- kształcenie ekologiczne w działalności budowlanej,
- ekologiczne aspekty projektowania i użytkowania budownictwa,
- rewitalizacja obiektów, terenów przemysłowych i innych,
- problemy korozji biologicznej,
- problemy projektowania, utrzymania obiektów budowlanych w strategii zrównoważonego rozwoju,
- sposoby pozyskiwania i użytkowania energii ze źródeł naturalnych w budownictwie.

Adres Organizatorów:

PZITB Oddział w Bielsku-Białej
ul. 3 Maja 10/14, 43-300 Bielsko-Biała
tel.: (48 33) 816 68 34
tel./faks: (48 33) 822 02 94
e-mai: biuro@pzitb.bielsko.pl